

Sygn. akt III USKP 64/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki (sprawozdawca)

SSN Romuald Dalewski

w sprawie z odwołania A. W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle

o ustalenie obowiązku ubezpieczenia,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 19 kwietnia 2023 r.,

skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z dnia 15 czerwca 2021 r., sygn. akt III AUa 234/20,

1. oddala skargę kasacyjną,

**2. odstępuje od obciążania A. W. kosztami zastępstwa
procesowego strony przeciwnej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 15 czerwca 2021 r., III AUa 234/20, oddalił apelację odwołującą się A. W. od wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie z 21 stycznia 2020 r., IV U 1308/19, oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału

w Jaśle z 18 października 2019 r. stwierdzającej, że odwołująca jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 12 lutego 2015 r.

W sprawie tej ustalono, że odwołująca 1 sierpnia 2013 r. dokonała zgłoszenia do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej pozarolniczej działalności gospodarczej pod nazwą K. Z tytułu prowadzenia tej działalności zgłosiła się do ubezpieczeń społecznych w tym do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego od 1 sierpnia 2013 r. i deklarowała podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości: za sierpień 2013 r. – 9.350,13 zł, za wrzesień 2013 r. – 9.031,28 zł, za październik 2013 r. – 2.330,65 zł. Przedmiotem działalności gospodarczej (przeważająca działalność) były badania i analizy techniczne.

Od 9 października 2013 r. do 7 października 2014 r. odwołująca przebywała na zasiłku macierzyńskim. Następnie w okresach od 16 do 23 października 2014 r., od 30 października do 7 listopada 2014 r., od 25 listopada do 9 grudnia 2014 r., od 24 grudnia 2014 r. do 11 lutego 2015 r., od 16 lutego do 8 maja 2015 r., od 11 maja do 31 sierpnia 2015 r., od 31 października 2015 r. do 29 kwietnia 2016 r., od 30 czerwca do 30 września 2016 r., od 3 października 2016 r. do 2 kwietnia 2017 r., od 3 czerwca do 2 października 2017 r., od 4 października 2017 r. do 31 stycznia 2018 r., od 2 lutego do 1 sierpnia 2018 r., od 1 października do 20 listopada 2018 r., od 22 listopada do 12 grudnia 2018 r. - na zasiłku chorobowym, zaś od 12 do 21 listopada 2014 r., od 10 do 23 grudnia 2014 r., od 1 września do 30 października 2015 r., od 1 maja do 29 czerwca 2016 r., od 6 kwietnia do 2 czerwca 2017 r. oraz od 3 sierpnia do 27 września 2018 r. - na zasiłku opiekuńczym.

Od 11 maja 2019 r. odwołująca zadeklarowała podstawę wymiaru składek w wysokości 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek.

Od 2015 r. odwołująca nie podejmowała czynności związanych ze zgłoszoną przez nią działalnością gospodarczą. Pomimo pojawiających się przerw w pobieraniu świadczeń nie wykazała żadnej aktywności związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej. Wykonywała wprawdzie zlecenia na rzecz Komendy

Wojewódzkiej Policji w R., Prokuratury Okręgowej w K., czy Sądu Rejonowego w K., jednakże realizowała je w ramach działalności wykonywanej osobiście, nie zaś w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej, co potwierdzają księgi przychodów i rozchodów.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sądy obu instancji uznały odwołanie za nieuzasadnione. Sąd Apelacyjny w pełni podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji i przyjął za własne. W jego ocenie odwołująca nie przedstawiła żadnych dowodów wskazujących, że w spornym okresie prowadziła działalność gospodarczą; nie osiągała w tym okresie żadnych przychodów; pomimo pojawiających się przerw w pobieraniu świadczeń nie wykazała żadnej aktywności związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej; zadeklarowała bardzo wysoką podstawę wymiaru składek z tytułu rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej przy jednoczesnym osiągnięciu niskich lub zerowych dochodów, co więcej nie skorzystała z możliwości deklarowania przez 24 miesiące preferencyjnej podstawy wymiaru składek wynoszącej 30% minimalnego wynagrodzenia.

Powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16 (LEX nr 2307127) Sąd odwoławczy wskazał, że przesłanka zarobkowego charakteru działalności jest spełniona wtedy, gdy jej prowadzenie przynosi rzeczywisty zysk, ale należy również uznać sytuację, gdy pomimo jego nieosiągnięcia, przedsiębiorca nastawiony był na uzyskanie dochodu. W tej mierze istotny jest wyznaczony przez przedsiębiorcę cel, który w każdym przypadku, poprzez realizację zamierzonych przedsięwzięć musi zakładać wynik finansowy. Zarobkowy charakter musi być nastawiony na zysk, który powinien co najmniej pokryć koszty założenia i prowadzenia przedsięwzięcia. Wykonywanie działalności nie może mieć charakteru incydentalnego ani tym bardziej jednorazowego. Cel zadaniowy, związany z prowadzeniem przedsiębiorstwa i jego utrzymaniem, wytyczony przez osobę podejmującą działalność musi więc zakładać nastawienie na trwanie działalności w dłuższym przedziale czasowym. W relacji płatnik - organ rentowy w grę wchodzi stosunek publicznoprawny, nie cywilnoprawny. W tej relacji nie może więc dojść do naruszenia między stronami normy wynikającej z prawa cywilnego. Organ rentowy może wzruszyć tytuł ubezpieczenia jedynie przez wykazanie, że w istocie nie istniał, bowiem nie spełniał wymogów legalnej definicji.

W przypadku odwołującej zatracony został kompensacyjny charakter ubezpieczenia chorobowego w sytuacji, gdy cały proceder przy „zainwestowaniu” jednej składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe od najwyższej podstawy jej wymiaru dał w konsekwencji „zysk” wielkości rzędu kilkuset tysięcy złotych. Tym samym, w ocenie Sądu odwoławczego, zadeklarowanie wysokich podstaw wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne miało na celu wyłącznie korzystanie z wysokich kwot świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

W odniesieniu do przywołanego przez odwołującą wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 17 lipca 2019 r., III AUa 339/18, Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że wyrok ten odnosił się do oceny, czy w okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy wystąpił uzasadniony przypadek do przywrócenia terminu na opłatę przez odwołującą brakującej składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe za kwiecień 2017 r., która została uiszczona po terminie. Sąd w tej sprawie nie oceniał, czy odwołująca faktycznie prowadziła działalność gospodarczą, a jedynie badał zasadność wyrażenia zgody na uiszczenie zaległej składki po upływie terminu i w konsekwencji uznał, że skoro odwołująca uiściła brakującą część składki jedynie z jednodniowym opóźnieniem, przy uprzednim terminowym opłacaniu składek, to wystąpił uzasadniony przypadek do wyrażenia zgody na opłatę brakującej składki po terminie, co ostatecznie potwierdziło ciągłość jej dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego od 3 kwietnia 2017 r. Sąd nie odnosił się i nie oceniał faktycznego prowadzenia przez wnioskodawczynię działalności gospodarczej, lecz orzekał w granicach treści zaskarżonej decyzji.

W skardze kasacyjnej odwołująca zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w całości i zarzuciła naruszenie: (-) art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 221 ze zm.) przez wadliwe zastosowanie i błędną wykładnię polegające na przyjęciu, że skarżąca nie prowadziła działalności gospodarczej w rozumieniu tego przepisu, a tym samym nie podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu, a także dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 12 lutego 2015 r., pomimo, że w tym okresie prowadziła działalność gospodarczą, która miała charakter zorganizowany, zarobkowy, ciągły i była wykonywana we własnym imieniu; (-) art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 1 oraz art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1, art. 13

pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009 ze zm., dalej jako „ustawa systemowa”) przez błędną wykładnię i niezastosowanie wyrażające się w stwierdzeniu niepodlegania przez skarżącą obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnym, rentowym, wypadkowym oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej ze względu na uznanie, że działalność ta nie była faktycznie wykonywana w sytuacji gdy skarżąca, także w okresie od 12 lutego 2015 r., prowadziła działalność gospodarczą, która miała charakter zorganizowany, zarobkowy, ciągły i była wykonywana we własnym imieniu; (-) art. 379 pkt 3 w związku z art. 365 i art. 366 k.p.c. przez bezzasadne niezastosowanie w sytuacji gdy Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, wyrokiem z 17 lipca 2019 r., III AUa 339/18, prawomocnie rozstrzygnął, że skarżąca podlegała dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą od 3 kwietnia 2017 r., a wyrok ten ma powagę rzeczy osądzonej, wiąże strony, sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, co czyni niniejsze postępowanie nieważnym z mocy ustawy; (-) art. 379 pkt 4 k.p.c. przez pominięcie istotnej dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, a to, że sprzeczność składu sądu z przepisami prawa zachodzi także wtedy, jeżeli w składzie sądu obecna jest osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na zasadzie ustawy z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, w związku z czym obecność w składzie sądu powołanego w tym trybie sędziego czyni niniejsze postępowanie nieważnym z mocy ustawy.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy, tj. zmianę w całości zaskarżonego wyroku, jak też poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie, jak też poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle poprzez stwierdzenie, że odwołująca podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu a także dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 12 lutego 2015 r. jako osoba

prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą oraz stosowną zmianę zaskarżonego wyroku w zakresie kosztów procesu, a ponadto o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania i zasądzenie od skarżącej na jego rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy podnieść, że Sąd Najwyższy nie jest sądem faktów, a jest sądem prawa. Fakty w postępowaniu kasacyjnym nie podlegają badaniu, a stan faktyczny ustalony przez sąd jest dla Sądu Najwyższego wiążący. Konstruowanie zatem twierdzeń o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej z odwołaniem się do sfery faktów jest w równym stopniu niedopuszczalne jak konstruowanie podstaw skargi przez podnoszenie zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów (postanowienie Sądu Najwyższego z 26 listopada 2019 r., IV CSK 184/19, LEX nr 2775625).

Skarga kasacyjna, jak już zostało wyżej podniesione, opiera się na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego w zakresie działalności gospodarczej ubezpieczonej, zarzutach naruszenia przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie dotyczącym niepodlegania przez ubezpieczoną ubezpieczeniom obowiązkowym oraz zarzutach naruszenia przepisów postępowania cywilnego przez ich niezasadne niezastosowanie w sytuacji dotyczącej instytucji *res iudicata* oraz dotyczącej sprzeczności składu sądu z przepisami prawa. Skarga kasacyjna formułuje podane wyżej podstawy w oparciu o występowanie istotnego zagadnienia prawnego, oraz potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, jak również występowanie okoliczności nieważności postępowania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że podstawą do powstania obowiązku ubezpieczenia społecznego z mocy art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej jest faktyczne wykonywanie działalności pozarolniczej (art. 13 pkt 4 tej ustawy), w tym działalności gospodarczej, czyli rzeczywiste podjęcie i prowadzenie działalności zarobkowej, wykonywanej w sposób zorganizowany i ciągły (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 25 listopada 2005 r., I UK 80/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 309; z 14 września 2007 r., III UK 35/07, LEX nr 483284; z 18 lutego 2009 r., II UK 207/08, LEX nr 736738; z 19 lutego 2009 r., II UK 215/08, LEX nr 736739; z 19 lutego 2010 r., II UK 186/09, LEX Nr 590235; z 22 lutego 2010 r., I UK 240/09, LEX nr 585723; z 18 listopada 2011 r., I UK 156/11, LEX nr 1102533 i z 25 stycznia 2017 r., II UK 621/15, LEX nr 2248732).

Utrwalone jest stanowisko, że działalność gospodarcza musi wykazywać pewne cechy, do których zalicza się: zorganizowany i zarobkowy charakter, ciągłość i profesjonalizm. Na przykład w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 6 grudnia 1991 r., III CZP 117/91 (OSNC 1992 nr 5, poz. 65) wskazano, że działalność gospodarczą wyróżniają pewne specyficzne właściwości, do których należy zaliczyć: zawodowy (a więc stały) charakter; związaną z nim powtarzalność podejmowanych działań; podporządkowanie zasadzie racjonalnego gospodarowania oraz uczestnictwo w obrocie gospodarczym. Taki kierunek zapatrywania został zaaprobowany także w uchwale Sądu Najwyższego z 23 lutego 2005 r., III CZP 88/04 (OSNC 2006 nr 1, poz. 5), w której stwierdzono, że działalnością gospodarczą jest działalność wykazująca zawodowy, czyli stały, charakter, podporządkowanie regułom zysku i opłacalności (lub zasadzie racjonalnego gospodarowania) oraz uczestnictwo w działalności gospodarczej (w obrocie gospodarczym). O działalności gospodarczej można zatem mówić tylko wtedy, gdy wszystkie przesłanki, tj. zarobkowy charakter prowadzonej działalności, jej zorganizowany charakter, ciągłość jej wykonywania są spełnione kumulatywnie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127 czy z 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404 i powołane tam orzeczenia, z najnowszego orzecznictwa wyroki: z 27 stycznia 2021 r., II USKP 5/21, LEX nr 3119601; z 11 lutego 2021 r., II USKP 21/21, LEX nr 3119631 i z 21 kwietnia 2021 r., II USKP 43/21, OSNP 2022 nr 9, poz. 89).

Poglądy te zaaprobowano w doktrynie, wskazując, że właściwości cechujące działalność gospodarczą, które powinny występować łącznie, to działanie stałe, nieamatorskie, nieokazjonalne, z elementami organizacji, planowania i zawodowości rozumianej jako fachowość, znajomość rzeczy oraz specjalizacja (por. B. Gudowska [w:] B. Gudowska, J. Strusińska-Żukowska (red.), Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, Warszawa 2014, s. 138 i n., por. także D. Mróz-Krysta, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 18 listopada 2011 r., I UK 156/11, LEX/el. 2015, K. Stępnicka, Prowadzenie działalności gospodarczej jako tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 5 października 2017 r., I UK 395/16, LEX/el. 2018, K. Antonów, Kompetencje ZUS w zakresie weryfikacji prowadzenia działalności gospodarczej oraz deklarowanej podstawy wymiaru składek z tego tytułu, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2021 nr 2, s. 3-12).

W praktyce orzeczniczej odnoszono się także do poszczególnych aspektów wykonywania działalności gospodarczej, mających znaczenie dla ustalenia istnienia tytułu ubezpieczenia społecznego z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej.

Przed wszystkim należy zwrócić uwagę, że w orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że działalność gospodarcza powinna mieć charakter zarobkowy. Przesłanka zarobkowego charakteru jest spełniona wtedy, gdy prowadzenie działalności gospodarczej nastawione jest na uzyskanie dochodu, choć może się zdarzyć, że działalność ta w danym okresie przynosi straty. W tej mierze istotny jest jednak wyznaczony przez przedsiębiorcę cel, który przez realizację zamierzonych przedsięwzięć musi zakładać dany wynik finansowy. Zarobkowy charakter jest nastawiony na zysk, który powinien co najmniej pokryć koszty założenia i prowadzenia przedsięwzięcia (zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 24 listopada 2008 r., II GSK 1219/10, LEX nr 1102977).

Z tego względu inaczej należy ocenić sytuację, w której od początku wymiernym, stałym i założonym z góry kosztem, nieznajdującym pokrycia w przewidywanych zyskach, staje się opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości znacznie przekraczającej obowiązujące minimum. Takie mnożenie kosztów prowadzonej działalności nieuzasadnione jest bowiem potrzebą inwestowania w podjęte przedsięwzięcie celem jego perspektywicznego rozwoju

(por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 października 2017 r., I UK 395/16, LEX nr 2400313). Może to wskazywać na intencję (element subiektywny) nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej, lecz włączenia do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń. Uwypukla się to szczególnie w sytuacji, gdy osoba rozpoczynająca działalność i deklarująca taką podstawę wymiaru składki, ma świadomość, że stan zdrowia czyni ją niezdolną do jej prowadzenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 15 marca 2018 r., III UK 47/17, LEX nr 2497578). Uzyskanie tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym nie jest bowiem głównym celem prowadzenia działalności gospodarczej. Celem tym jest zarobek, czyli osiągnięcie przychodu pokrywającego w pełni koszty działalności, w tym koszty ubezpieczenia społecznego (związane z koniecznością opłacenia składek na ubezpieczenie), a ponadto pozwalający na uzyskanie dochodu wystarczającego na utrzymanie i rozwój przedsiębiorcy i jego przedsiębiorstwa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 lipca 2019 r., I UK 132/18, LEX nr 2696880). Ubezpieczenia społeczne są wówczas jedynie pochodną takiej działalności (pracy), dlatego założeniem wyjściowym rejestrowanej działalności gospodarczej nie powinno być tylko uzyskanie zasiłków z ubezpieczenia chorobowego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 21 września 2017 r., I UK 366/16, LEX nr 2397630). W wyroku z 2 lipca 2019 r., I UK 100/18 (OSNP 2020 nr 8, poz. 81) Sąd Najwyższy uznał, że w przypadku zadeklarowania wysokiej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (w tym dobrowolne ubezpieczenie chorobowe) przez osobę rozpoczynającą działalność gospodarczą – albo podejmującą ponownie taką działalność po dłuższej przerwie – która od chwili zgłoszenia się do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego do chwili ziszczenia się ryzyka ubezpieczeniowego (urodzenia dziecka) w ramach nowo uruchomionej działalności gospodarczej pozyskała faktycznie zaledwie jednego klienta, a uzyskany w tym czasie przychód z działalności był znacząco niższy od wysokości opłaconych składek na te ubezpieczenia, istnieją podstawy faktyczne do zakwestionowania przez organ rentowy tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Podobny pogląd Sąd Najwyższy wyraził w wyroku z 5 września 2018 r., I UK 208/17 (LEX nr 2541912), przyjmując, że zawarcie umowy o pracę lub uruchomienie pozarolniczej

działalności z wygórowaną i nieznajdującą usprawiedliwienia deklaracją nadmiernie wysokiej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w sytuacji, gdy osoba zgłaszająca się do ubezpieczeń społecznych w krótkim czasie korzysta ze zwolnień lekarskich lub innych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, może podlegać ocenie jako wykreowanie pozornego lub fikcyjnego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym (por. także wyrok Sądu Najwyższego z 21 listopada 2011 r., II UK 69/11, LEX nr 1108830). Z kolei w wyroku z 17 października 2018 r., II UK 302/17 (LEX nr 2583085), Sąd Najwyższy uwypuklił występującą nierównowagę, gdy przy niskim przychodzie zgłoszenie wysokiej podstawy składek ma na celu uzyskiwanie wielokrotnie wyższych świadczeń z ubezpieczenia społecznego kosztem innych ubezpieczonych i wbrew zasadzie solidaryzmu. Stąd przy nieostrych pojęciach działalności gospodarczej wynikających z art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (Prawa przedsiębiorców) działania osób rejestrujących działalność gospodarczą mogą się różnić z prawnym rozumieniem tej działalności albo iść dalej, czyli wykorzystywać tę instytucję dla osiągnięcia innych celów (art. 58 k.c.).

Reasumując, za przywołanym wyżej wyrokiem Sądu Najwyższego z 11 lutego 2021 r., II USKP 21/21, należy dostrzec, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwała się w ostatnim czasie pogląd, zgodnie z którym zarejestrowanie działalności gospodarczej i towarzyszące temu zadeklarowanie nieznajdującej pokrycia w przewidywanych zyskach wysokiej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, a przy tym ze świadomością istnienia przeszkód do prowadzenia tej działalności (np. spodziewane w nieodległym czasie urodzenie dziecka i związana z tym planowana przerwa w prowadzeniu działalności) może wskazywać na intencję (element subiektywny) nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej o charakterze ciągłym, lecz włączenia się do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 13 września 2016 r., I UK 455/15 oraz z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16 – przywołane wyżej i z 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126). W konsekwencji w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że ktoś, kto prowadzi działalność gospodarczą tylko po to, aby uzyskać świadczenia z ubezpieczenia społecznego, w istocie stwarza pozory tej działalności,

bowiem nie zmierza do pozyskania zarobku z działalności, co wypacza sens ustawowy tej instytucji prawa (wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego odnoszono się także szeroko do przesłanki „ciągłości wykonywania działalności gospodarczej”, zwracając uwagę na jej dwa aspekty. Pierwszy to powtarzalność czynności, tak aby odróżnić prowadzoną działalność gospodarczą od jednostkowej umowy o dzieło lub zlecenia albo umowy o świadczenie usług, które same w sobie nie stanowią lub nie składają się jeszcze na działalność gospodarczą. Przejawem działalności gospodarczej nie są bowiem działania o charakterze sporadycznym, doraźnym, okazjonalnym lub incydentalnym. Drugi aspekt, wynikający zresztą z pierwszego, to zamiar niekrótkiego prowadzenia działalności gospodarczej. Oba aspekty zależą od zachowania osoby podejmującej działalność gospodarczą (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 16 stycznia 2014 r., I UK 235/13, LEX nr 1444493; z 21 września 2017 r., I UK 366/16, OSNP 2018 nr 7, poz. 98 i z 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126).

Nawiązując do okoliczności analizowanej sprawy warto zauważyć także, że Sąd Najwyższy odnosił się już poniekąd do tej okoliczności, że w polskim porządku prawnym nie ma regulacji prawnej przesądzającej wprost, że niezdolność do pracy, a tym bardziej długotrwała, osoby prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą jest równoznaczna z jej zaprzestaniem. Jak dotąd orzecznictwo Sądu Najwyższego dość jednoznacznie i zasadniczo ujmowało ciągłość działalności gospodarczej, uznając, że nie każda przerwa w jej wykonywaniu stanowi uzasadnienie dla wyłączenia z obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu tej działalności (por. wyroki: z 11 stycznia 2005 r., I UK 105/04, OSNP 2005 nr 13, poz. 198; z 30 listopada 2005 r., I UK 95/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 311; z 16 maja 2006 r., I UK 289/05, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 168; z 9 czerwca 2006 r., III UK 38/06, LEX nr 957423; z 27 czerwca 2006 r., I UK 340/05, LEX nr 376431; z 19 marca 2007 r., III UK 133/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 114; z 14 września 2007 r., III UK 35/07, LEX nr 483284; z 4 stycznia 2008 r., I UK 208/07, LEX nr 442841 i z 4 kwietnia 2008 r., I UK 293/07, Monitor Prawa Pracy 2008 nr 8, s. 495). Przyjmuje się także, że niewykonywanie działalności gospodarczej w okresie

oczekiwania na kolejne zamówienie lub w czasie poszukiwania takiego zamówienia, nie oznacza zaprzestania prowadzenia takiej działalności i nie powoduje uchylenia obowiązku ubezpieczenia społecznego (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 lipca 2003 r., II UK 111/03, Monitor Prawa Pracy 2004 nr 7, s. 16). Przedsiębiorca rozpoczynający działalność powinien liczyć się bowiem z ryzykiem gospodarczym obejmującym okresy faktycznego przestoju w jej wykonywaniu, czy to z powodu braku płynności finansowej, czy z powodu choroby lub braku zamówień (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 15 marca 2007 r., I UK 300/06, LEX nr 338807; z 16 maja 2006 r., I UK 289/05, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 168 i z 30 listopada 2005 r., I UK 95/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 311). Także w przywołanym wyżej wyroku z 13 września 2016 r., I UK 455/15, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że stopień natężenia aktywności osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą może być różny. Zarazem jednak Sąd Najwyższy podkreślił wagę faktycznego prowadzenia tej działalności, zauważając, że „prowadzenie działalności gospodarczej o tyle stanowi tytuł podlegania ubezpieczeniom, o ile faktycznie ubezpieczony działalność tę wykonuje” (zob. też przywołany wyżej wyrok z 5 października 2017 r., I UK 395/16 oraz wyrok z 30 października 2018 r., I UK 277/17, LEX nr 2570510).

W tym kontekście należy zauważyć, że faktyczne prowadzenie działalności gospodarczej to coś więcej niż jedno-lub kilkurazowe przygotowanie dokumentów dla jedyne go klienta, zapewniające śladowe przychody (por. wyrok Sądu Najwyższego z 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126). Nie może ono także polegać na: incydentalnej sprzedaży używanych rzeczy za kilkadziesiąt złotych rocznie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 kwietnia 2016 r., I UK 196/15, LEX nr 2010791), wypożyczeniu 30 strojów karnawałowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 września 2016 r., I UK 455/15), wykonaniu trzykrotnej usługi opieki nad osobą niepełnosprawną (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16), zarejestrowaniu działalności gospodarczej w zakresie udzielania korepetycji w ostatnim miesiącu ciąży (por. wyrok Sądu Najwyższego z 21 września 2017 r., I UK 366/16, OSNP 2018 nr 7, poz. 98), okazjonalnej sprzedaży odpadów i zapasów palet, pozostałych po zakończeniu ich produkcji przez współmałżonka (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 lutego 2019 r., III UK

44/18, OSNP 2019 nr 10, poz. 124), wykonywaniu usług sprzątania przez okres trzech miesięcy poprzedzający korzystanie z zasiłku macierzyńskiego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 września 2020 r., II UK 353/18, LEX nr 3106218), podejmowaniu czynności przygotowawczych polegających na poszukiwaniu kontrahentów umowy obejmującej zakres działań określony we wpisie do ewidencji oraz gotowość do podjęcia tych działań, jeśli działalność ta faktycznie nie została podjęta (por. wyrok Sądu Najwyższego z 18 października 2011 r., II UK 51/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 267), czy też na doraźnych zakupach odzieży o niższej wartości i używanej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 marca 2018 r., III UK 47/17, LEX nr 2497578).

Nie stanowi zatem działalności gospodarczej działalność wykonywana okresowo i sporadycznie (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 19 marca 1991 r., II SA 898/90, ONSA 1992 nr 3-4, poz. 58 oraz z 17 września 1997 r., II SA/Wa 1089/96, Pr. Gosp. 1998 nr 1, s. 32), a także jeśli nie jest ona prowadzona w celu osiągnięcia dochodu (zarobku) rozumianego jako nadwyżka przychodów nad poniesionymi kosztami. Istotą działalności gospodarczej jest jej prowadzenie w sposób ciągły i zorganizowany, na własny rachunek i ryzyko przedsiębiorcy. Działalność taka nie może mieć charakteru przypadkowego, a zatem nieuprawnione jest twierdzenie, że wykonywana jest wyłącznie wówczas, gdy przedsiębiorca świadczy konkretną usługę. Prowadzenie działalności gospodarczej polega bowiem tak na stworzeniu odpowiednich warunków do jej wykonywania, składaniu ofert, oczekiwaniu na zamówienie, jak i na faktycznym wykonywaniu zleconej pracy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 27 stycznia 2021 r., II USKP 5/21 i z 11 lutego 2021 r., II USKP 21/21).

Faktyczne wykonywanie działalności gospodarczej musi być zatem także oceniane w kontekście przesłanki zorganizowanego charakteru działalności gospodarczej. W tym kontekście należy wskazać, że zorganizowanie działalności gospodarczej w płaszczyźnie materialnej odbywa się na przykład przez: zapewnienie kapitału, lokalu, środków biurowych, maszyn, sprzętu, technologii, zatrudnienie pracowników, przedsięwzięcie działań o charakterze marketingowym (informacja, reklama) oraz przez podejmowanie działań zmierzających do uzyskania i utrzymania wymaganych kwalifikacji niezbędnych ze względu na rodzaj

wykonywanej działalności (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 10 lutego 2016 r., I UK 65/15, LEX nr 2118451; z 16 lutego 2016 r., I UK 77/15, LEX nr 2000382 i przywołany wyżej wyrok z 21 kwietnia 2021 r., II USKP 43/21).

Należy też stwierdzić, że ocena, czy w okolicznościach konkretnej sprawy działalność gospodarcza rzeczywiście jest wykonywana należy zasadniczo do sfery ustaleń faktycznych (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 5 października 2017 r., I UK 395/16; z 10 maja 2017 r., I UK 184/16, LEX nr 2305920; z 22 lutego 2010 r., I UK 240/09 i z 21 kwietnia 2021 r., II USKP 43/21), ale zawsze musi ona obejmować całokształt okoliczności sprawy świadczących o tym (bądź nie), że podjęta działalność charakteryzowała się zorganizowaniem, ciągłością i nastawiona była na cel zarobowy, które mogą przesądzić o kwalifikacji prawnej.

Przenosząc powyższe wywody na grunt rozpoznawanej sprawy, należy podnieść, że stwierdzone okoliczności długoterminowego przebywania ubezpieczonej na różnych zasiłkach oraz kilkuletni brak przychodów z działalności gospodarczej, a wykonywanie sporadycznych czynności we wskazanych okresach na podstawie umów o dzieło lub zlecenia, w żaden sposób nie może uzasadniać twierdzenia o prowadzeniu przez ubezpieczoną działalności gospodarczej, co w świetle powołanego wyżej orzecznictwa Sądu Najwyższego jest twierdzeniem uprawnionym, biorąc pod uwagę również aspekt okoliczności faktycznych usankcjonowanych wyrokami sądów powszechnych w rozpoznawanej sprawie. Dlatego też chybione są zarzuty skargi kasacyjnej w zakresie naruszeń prawa materialnego.

Natomiast, powaga rzeczy osądzonej (*res iudicata*) zaliczana jest do tzw. negatywnych przesłanek procesowych i oznacza niedopuszczalność prowadzenia drugiego procesu co do tego samego roszczenia (*ne bis in idem*), o którym orzeczono prawomocnie, pod rygorem nieważności postępowania (art. 379 pkt 3 k.p.c.). Granice przedmiotowe powagi rzeczy osądzonej obejmują nie to, co stanowiło granice powództwa, ale to, co stanowiło przedmiot i podstawę faktyczną rozstrzygnięcia w chwili wyrokowania w myśl zasady wyrażonej w przepisie art. 316 k.p.c. Mając na uwadze, że powagę rzeczy osądzonej mają zarówno wyroki uwzględniające, jak i oddalające powództwo, wskazać należy że zwłaszcza w przypadku orzeczeń o treści negatywnej wystąpić może instytucja znana jako

causa superveniens, która dotyczy wygaśnięcia powagi rzeczy osądzonej wskutek zmiany okoliczności faktycznych stanowiących podstawę faktyczną w chwili wyrokowania. Zatem, aby sprawdzić, czy zachodzi nieważność postępowania z uwagi na powagę rzeczy osądzonej, sąd musi ustalić, czy podstawa faktyczna rozpoznawanej sprawy pokrywa się z podstawą faktyczną sprawy już rozstrzygniętej prawomocnym wyrokiem (postanowienie Sądu Najwyższego z 8 maja 2020 r., sygn. akt I UK 209/19, LEX nr 3223796). O powadze rzeczy osądzonej decyduje, poza identycznością stron oraz przedmiotu rozstrzygnięcia, także tożsamość podstawy sporu (uchwała Sądu Najwyższego z 21 listopada 2013 r., III CZP 67/13, OSNC 2014 nr 7-8, poz. 73). Ponadto, powagę rzeczy osądzonej ma w zasadzie tylko rozstrzygnięcie zawarte w sentencji wyroku, a nie uzasadnienia (wyrok Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2013 r., II PK 136/12, OSNP 2014/1/6). Biorąc powyższe pod uwagę, tożsamość podmiotowa, przedmiotowa oraz rozstrzygnięcia w kwestii okoliczności podnoszonej jako *res iudicata*, powinna być absolutnie jasna i nie budząca żadnych wątpliwości. Tymczasem w rozpoznawanej sprawie, zgodzić należy się z organem rentowym, że wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 17 lipca 2019 r., sygn. akt III Aua 339/18 odnosił się do oceny, czy w okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy wystąpił uzasadniony przypadek do wyrażenia zgody na opłatę przez wnioskodawczynię brakującej składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe za miesiąc kwiecień 2017 r. po terminie. Sąd nie oceniał czy wnioskodawczyni prowadzi działalność gospodarczą, a jedynie uznał, że skoro wnioskodawczyni uiściła brakującą część składki jedynie z jednodniowym opóźnieniem, przy uprzednim terminowym opłacaniu składek, to wystąpił uzasadniony przypadek do wyrażenia zgody na opłatę przez ubezpieczoną brakującej składki po terminie, co ostatecznie potwierdza ciągłość jej dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego od dnia 3 kwietnia 2017 r. Sąd nie odnosił się i nie oceniał faktycznego prowadzenia przez wnioskodawczynię działalności gospodarczej, lecz orzekał w granicach treści zaskarżonej wtedy decyzji organu rentowego. Dlatego też, chybione są zarzuty skargi kasacyjnej w zakresie naruszeń prawa procesowego.

W kwestii zarzutu nieważności postępowania z powodu rzekomej niewłaściwej obsady składu sądu, na podstawie obowiązującego w Polsce

porządku prawnego, należy wyjaśnić, że : zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.), Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 7 października 2021 r., sygn. akt K 3/21, 1. Art. 1 akapit pierwszy i drugi w związku z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.) w zakresie, w jakim Unia Europejska ustanowiona przez równe i suwerenne państwa, tworząca "coraz ściślejszy związek między narodami Europy", których integracja - odbywająca się na podstawie prawa unijnego oraz poprzez jego wykładnię dokonywaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej - osiąga "nowy etap", w którym: a) organy Unii Europejskiej działają poza granicami kompetencji przekazanych przez Rzeczpospolitą Polską w traktatach, b) Konstytucja nie jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej, mającym pierwszeństwo obowiązywania i stosowania, c) Rzeczpospolita Polska nie może funkcjonować jako państwo suwerenne i demokratyczne-jest niezgodny z art. 2, art. 8 i art. 90 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. 2. Art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej w zakresie, w jakim - w celu zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii - przyznaje sądom krajowym (sądom powszechnym, sądom administracyjnym, sądom wojskowym i Sądowi Najwyższemu) kompetencje do: a) pomijania w procesie orzekania przepisów Konstytucji, jest niezgodny z art. 2, art. 7, art. 8 ust. 1, art. 90 ust. 1 i art. 178 ust. 1 Konstytucji, b) orzekania na podstawie przepisów nieobowiązujących, uchylonych przez Sejm lub uznanych przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją, jest niezgodny z art. 2, art. 7 i art. 8 ust. 1, art. 90 ust. 1, art. 178 ust. 1 i art. 190 ust. 1 Konstytucji. 3. Art. 19 ust. 1 akapit drugi i art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej w zakresie, w jakim - w celu zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii oraz zapewnienia niezawisłości sędziowskiej - przyznają sądom krajowym (sądom powszechnym, sądom administracyjnym, sądom wojskowym i Sądowi Najwyższemu) kompetencje do: a) kontroli legalności procedury powołania sędziego, w tym badania zgodności z prawem aktu powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, są niezgodne z art. 2, art. 8 ust. 1, art. 90 ust. 1 i art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji,

b) kontroli legalności uchwały Krajowej Rady Sądownictwa zawierającej wniosek do Prezydenta o powołanie sędziego, są niezgodne z art. 2, art. 8 ust. 1, art. 90 ust. 1 i art. 186 ust. 1 Konstytucji, c) stwierdzania przez sąd krajowy wadliwości procesu nominacji sędziego i w jego efekcie odmowy uznania za sędziego osoby powołanej na urząd sędziowski zgodnie z art. 179 Konstytucji, są niezgodne z art. 2, art. 8 ust. 1, art. 90 ust. 1 i art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP (www.trybunal.gov.pl).

Zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 14 lipca 2021 r., sygn. akt P 7/20, art. 4 ust. 3 zdanie drugie Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.) w związku z art. 279 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864)2, z późn. zm.) w zakresie, w jakim Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej nakłada *ultra vires* zobowiązania na Rzeczpospolitą Polską jako państwo członkowskie Unii Europejskiej, wydając środki tymczasowe odnoszące się do ustroju i właściwości polskich sądów oraz trybu postępowania przed polskimi sądami, jest niezgodny z art. 2, art. 7, art. 8 ust. 1 oraz art. 90 ust. 1 w związku z art. 4 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i w tym zakresie nie jest objęty zasadami pierwszeństwa oraz bezpośredniego stosowania określonymi w art. 91 ust. 1-3 Konstytucji (OTK-A 2021/49) – (www.trybunal.gov.pl).

Ponadto, zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20, uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (sygn. akt BSA I 4110 1/20, OSNKW nr 2/2020, poz. 7) jest niezgodna z: a) art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.), 7.c) art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.) – OTK-A 2020/61 – (www.trybunal.gov.pl).

Zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 20 czerwca 2017 r., sygn. akt K 5/17, 1. Art. 11 ust. 3 i 4 w związku z art. 13 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 maja

2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. z 2016 r., poz. 976 i 2261) jest niezgodny z art. 187 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. 2. Art. 11 ust. 2 w związku z art. 12 ust. 1 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 187 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji. 3. Art. 13 ust. 3 ustawy powołanej w punkcie 1 rozumiany w ten sposób, że kadencja członków Krajowej Rady Sądownictwa wybieranych spośród sędziów sądów powszechnych ma charakter indywidualny, jest niezgodny z art. 187 ust. 3 Konstytucji – OTK –A 2017/48 (www.trybunal.gov.pl).

Stosownie do art. 190 ust. 1 ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.), orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Dlatego też, chybiony jest zarzut naruszenia wskazanego w skardze kasacyjnej przepisu prawa procesowego w zakresie nieważności postępowania.

Powyższe okoliczności wskazują i dostatecznie wyjaśniają, że w rozpoznawanej sprawie nie występuje wskazane w skardze kasacyjnej istotne zagadnienie prawne oraz nie występuje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, jak również nie występuje okoliczność nieważności postępowania.

Biorąc powyższe pod uwagę orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., zaś w przedmiocie kosztów na podstawie art. 102 k.p.c. z przyczyn natury społecznej.

[SOP]

[ms]